

vegetarisch

Vreugdevol koken

Meer dan 300.000 mensen keken tien weken lang naar *Maartens Moestuin* van de VPRO. *Slow* televisie in een tijd waarin alles in het teken staat van snel, snel, snel. Hoe kun je aandachtiger en respectvoller omgaan met al het eetbaars dat de aarde ons geeft? Culinair journaliste Janneke Vreugdenhil geeft daar in *I love groente* een mooie aanzet toe. Van minestrone di mama tot pompoen kerrie masala. En van radijsjessla tot herfstige speltosalade met geroosterde knolselderij, tijm en citroen. Het enthousiasme spat van de pagina's af. O ja, alle gerechten zijn vegetarisch. 'Niet omdat het moet, maar gewoon omdat het kan.'

Janneke Vreugdenhil, *I love groente*, uitgeverij Nieuw Amsterdam, € 19,95

jubileum

Bijbelverhalen verbeeld

Naar aanleiding van het 200-jarig bestaan van het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) verscheen een kleurrijk jubileumboek: *Thuis in de Bijbel*. Het hoort bij de gelijknamige tentoonstelling in het Catharijneconvent. Het boek brengt bekende en minder bekende bijbelverhalen op

een bijzondere manier onder de aandacht, namelijk via schilderijen uit de Gouden Eeuw. Een mooie manier om in een steeds verder seculariserende en digitaliserende wereld de verhalen aan de mens te brengen. We zien een bonte verzameling schilderijen van Pieter Brueghel, Jan Steen, Jan Luyken en vele anderen de revue passeren. De presentatie is niet – in bijbelse zin – chronologisch, maar thematisch, waarbij de thema's compleet ongelijksoortig zijn. Zo is gekozen voor thema's als 'Bijbellezers in de Gouden Eeuw' en 'De Bijbel op een broeksknoop'.

Thuis in de Bijbel – Oude meesters, grote verhalen, uitgeverij W Books, € 19,95

De gelijknamige tentoonstelling is tot en met 10 augustus te zien in het Museum Catharijneconvent te Utrecht. Gratis toegang met coupon: www.bijbelgenootschap.nl

poëzie

Godsbeeld onder de loep

Wat zeg ik als ik 'God' zeg? Hoe leg ik de verbinding tussen woord en ervaren werkelijkheid, tussen mystiek en het alledaagse? Of, zoals Hans Andreus dichtte: 'Waar blijf ik met dat licht van mij?' VU-theoloog Martien Brinkman onderzocht het godsbeeld van de dichters Gerrit Achterberg, Hendrik Marsman, Martinus Nijhoff en Ida Gerhardt in een poging een

brug te slaan tussen de poëtische en theologische werkelijkheid. Tenslotte gaat het bij beide 'om de verwoording van levenservaringen'. Brinkman geeft al direct aan dat hij 'door poëzie te lezen pas iets van de essentie van de theologische begrippen gaat verstaan'. Poëzie kan 'het contact tussen woord en werkelijkheid herstellen'. Poëtische taal geeft de andere werkelijkheid weer. God is voor Brinkman een 'krachtveld dat het zichtbare menselijke bestaan overstijgt, dat als persoonlijk wordt beleefd en dat het denken en handelen beïnvloedt'. Met deze poëtische definitie in het voorhoofd onderwerpt Brinkman de poëzie van de vier dichters aan een boeiend en gedegen onderzoek. De zoektocht naar 'hun God' is geen gemakkelijke: 'Men zou hier kunnen spreken van transcendentie immanentie. De immanente, de aardse werkelijkheid, heeft een eigen evocerende kracht die boven haar werkelijkheid uitstijgt, maar er wel mee verbonden blijft.' Zo'n passage (over Nijhoff-MM) gaat er ook bij academisch geschoolden niet gemakkelijk in. Brinkman komt tot zes gemeenschappelijke kenmerken van het godsbeeld van de onderzochte dichters. Er vallen woorden als 'medeschepper', 'wegbereiders',

'het afleggen van de oude mens en het aandoen van de nieuwe mens' en 'de ontoereikendheid van onze woorden in relatie tot God'. Boeiend. Maar waren de conclusies anders geweest wanneer dichters als Willem de Mérode en Hans Andreus in de beschouwing waren betrokken? Tot slot geeft Brinkman aan waar het hem echt om te doen is. Hij wil de strijd aangaan met de 'dominante tendens' in de Nederlandse literatuurwetenschap om de 'christelijke noties' in het werk van de dichters te bagatelliseren. Met zo'n eigentijdse en brede definitie van God zou je zeggen dat die strijd al gauw gewonnen is.

Martien E. Brinkman, *Hun God de mijne?*, uitgeverij Meinema, € 19,90

wanhoop

Schoonheid in verval

'Misschien is dat vooralsnog haar grootste verlies, haar oog vindt geen schoonheid meer.' Een verzuchting van Clarissa, moeder van kleuter Joris die op een ochtend bloed plast. Al snel wordt duidelijk dat hij een tumor in zijn nieren heeft. Machteloos moet Clarissa toekijken hoe haar zoontje slopende behandelingen ondergaat. 'Het enige wat aan expressie wint, zijn de zwarte kringen onder zijn ogen.' Het verandert haar waarneming van de wereld om haar heen, waar sluipenderwijs kleur en leven uit verdwijnen totdat zij alleen nog verval en eindigheid ziet. Jannie Regnerus schrijft over het ziekteproces en de schoonheid die uit het leven van de moeder verdwijnt in *Het lam*. Een roman, fictie, maar wel vanuit een autobiografische achtergrond. Haar zoon van vijf heeft ook kanker gehad. Het verhaal is geschreven niet vanuit het kind, maar vanuit de moeder. In korte hoofdstukken zien we de wereld van Clarissa veranderen. Vanzelfsprekendheden van voorheen

krijgen een andere lading. Met veel symboliek schrijft Regnerus over de kikkervisjes van Joris die maar doorgroeien, over bomen met hun knoesten. Over vuilnismannen die het zich ophopende vuil opruimen, de 'uitzaaiingen in de openbare ruimte'. De taal is beeldend. 'De volgende ochtend plast Joris het vermiljoenrood van de Vlaamse primitieven.' Ja, Jannie Regnerus is ook beeldend kunstenaar. Het lam is als het ware gebeeldhouwd, met zinnen die te typeren zijn als 'taalschilderijen'. Clarissa zoekt uitwegen uit haar ontredde en vindt die in de kunst. Ze neemt Joris mee naar Gent om daar *Het Lam Gods* van de Van Eyck-broeders te bekijken en hem en zichzelf ervan te overtuigen dat lang niet alle lammeren doodgaan. Over symboliek gesproken. Niet omdat Jannie een achterlicht van mij is, wél omdat *Het lam* zo mooi, in taal-als-poëzie, geschreven is, heb ik het boek inmiddels twee keer gelezen.

Jannie Regnerus, *Het lam*, uitgeverij Atlas Contact, € 16,95

volwassen

Het nieuwe geloven

Wat blijft – God na de kaalslag. Dat is de, misschien wat misleidende, titel van het boek van Werner Pieterse, protestants predikant te Amstelveen. Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau neemt het geloof in God niet af. Er is dus geen sprake van kaalslag, wel zijn er veranderende opvattingen. Zo schrijft Pieterse in zijn inleiding: 'Godzijdank zijn we er van af, van de gereformeerde beklemming en zekerheid; van de Roomse vroomheid en dubbele moraal. Van dominees en priesters die zo goed weten van goed en kwaad. (...) Voor ons geen opperwezen meer. We zijn volwassen geworden.' Van boeken over esoterie en spiritualiteit, of van een ongelovige dominee, moet hij trouwens evenmin iets hebben.

De leegloop van de kerken baart hem zorgen. Het lezen van en luisteren naar de verhalen uit de bijbel, naar woorden die ontroeren, troosten en bevrijden, woorden die zoveel generaties hebben geïnspireerd, zal daarvoor sterk afnemen. Zijn die verhalen nog tot leven te wekken, vraagt hij zich af. Met zijn boek wil hij daar een bijdrage aan leveren. Hij legt verrassende verbindingen tussen de verhalen uit het Oude en het Nieuwe Testament, citeert opvattingen van filosofen, theologen en dichters, en vlecht er op een ingenieuze manier gebeurtenissen uit zijn eigen leven doorheen. Hij heeft een zeer vlotte pen en mede daardoor is het boek zeker interessant voor de enthousiaste bijbellezer en andere nieuwsgierigen.

Werner Pieterse, *Wat blijft – God na de kaalslag*, uitgeverij Kok, € 17,50

De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).